
**SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE HIGHER EDUCATION AND THEIR
IMPLICATIONS IN THE DEFINITION OF THE FINANCING OF THE FACULTIES IN AMTII
PLOVDIV****Veselka Kazashka**AMTII, Plovdiv, Bulgaria vesela.kazashka@gmail.com**Vasil Kolev**AMTII, Plovdiv, Bulgaria vasko.kolev@abv.bg

Abstract: The changes in education and learning opportunities at higher education have transformed dramatically in recent years. Undoubtedly, education in Bulgaria at all levels still needs reform. Philosopher Thomas Kuhn points out that the importance of crises is that they show when the moment of transformation has occurred. "The abundance of competing theories ... is a circumstance that accompanies the crisis" [4]. Changes in national law require voluntary responses of higher education institutions to internal acts. The general requirements laid down in the Law on Higher Education find their specific manifestations taking into account the specificity and uniqueness of each higher school, determined by the needs of the training itself, the approved curricula and programs, differences in the academic components or peculiarities in the material base. The aim of the present development is to share the experience in developing a methodology for financing the main units - the faculties of AMDF-Plovdiv. The specificities of art education are examined. At first, the most characteristic peculiarity - the individual training only with the participation of a student and a teacher, and in individual disciplines and with the participation in the same hour and the co-author. Secondly, the formation of groups of two or three students, as well as the division of a subject into three groups according to the students' choice. The enormous difference at the contribution between the faculty curriculum and faculty's individual plans has been studied. Attention is drawn to the presence of additional units involved in the training process - co-rapporteurs and staff members. The uniqueness of the material base and the use of several specialties in different professional fields as well as the lack of separate administrative structures in the faculties influencing the forms and ways of separating the general administrative expenses are described. The practical solutions are presented in relation to the artistic education and the available material base. How the details described influence the choice of the approach in the distribution of the total academic costs - between professional fields or between the structural units. The features of a relatively small art school and their impact on the whole learning process and there for on the funding of faculties are analyzed. The leaders of modern universities, along with their basic functions of teaching, developing research and artistic-creative activity, have the task of being good managers. Funding and management of universities requires a new approach, developing new methodological guidelines to improve the quality of training and optimize financial opportunities and frameworks. Universities and university lecturers have been and remain the refuge of thought and spirit, preserving them as such is a particularly important mission for managers in science, education and art.

Keywords: financing, individual training, contribution

**СПЕЦИФИЧНИТЕ ОСОБЕНОСТИ НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ ПО
ИЗКУСТВА И ВЛИЯНИЕТО ИМ ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕ ФИНАНСИРАНЕТО НА
ФАКУЛТЕТИТЕ В АМТИИ-ПЛОВДИВ****Весела Казашка**

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство-Пловдив,

Република България vesela.kazashka@gmail.com**Васил Колев**

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство-Пловдив,

Република България, vasko.kolev@abv.bg

Резюме: Промените, свързани с образованието и възможностите за учене във висшето образование през последните години драстично се промениха. Несъмнено образованието в България на всичките нива още има нужда от реформа. Философът Томас Кун посочва, че значението на кризите е в това, че показват кога е настъпил моментът на преобразуване. „Изобилието от конкуриращи се теории...е обстоятелство,

съпътстващо кризата“ [4]. Промените в националното законодателството изискват своевременен отклик във вътрешните актове на висшите училища. Поставените общи изисквания в Закона за висшето образование намират конкретните си прояви чрез отчитане спецификата и уникалността на всяко висше училище продиктувани от нуждите на самото обучение, одобрените учебни планове и програми, различия в академичния състав или особености в материалната база. Целта на настоящата разработка е да се сподели опита при разработването на методика за финансирането на основните звена - факултетите на АМТИИ-Пловдив. Разгледани са специфичните особености в обучението по изкуства. На първо най-характерната своеобразност - индивидуалното обучение само с участието на един студент и един преподавател, а по отделни дисциплини и с участието в същия час и на корепетитор. На второ място формирането на групи от двама или трима студента, като и разделянето на учебен предмет на три групи според избора на студентите. Изследвана е огромната разлика, която се получава при извеждане приноса на факултетите само от учебните планове в сравнение с този изведен от индивидуалните планове на преподавателите. Обръща се внимание на наличието на допълнителни звена ангажирани с обучителния процес – корепетитори и щатни състави. Описана е уникалността на материалната база и използването и едновременно от няколко специалности в различни професионални направления, както и липсата на отделни административни структури във факултетите оказващи влияние върху формите и начините за отделяне на общо административните разходи. Показани са практическите решения във връзка със своеобразието на обучението по изкуства и разполагаемата материална база. Как описаните детайли влияят върху избора на подхода при разпределението на общо академичните разходи – между професионални направления или между структурните звена. Анализирани са тези характерни особености на сравнително малко учебно заведение по изкуства и отражението им върху целия учебен процес, а от там и върху финансирането на факултетите. Ръководителите на съвременните университети наред с основните си функции да обучават, да развиват научноизследователска и художествено-творческа дейност имат и за задачата да бъдат добри мениджъри. Финансирането и управлението на университетите изисква нов подход, разработване на нови методически указания с цел подобряване на качеството на обучение и оптимизиране на финансови възможности и рамки. Университетите и университетските преподаватели са били и остават убежище на мисълта и духа, запазването им като такива е особено важна мисия за мениджърите в науката, образованието и изкуството.

Ключови думи: финансиране, индивидуално обучение, принос

До 02.07.1999г. утвърждаването на бюджети на основните звена в държавните висшите училища в рамките на общия бюджет беше дефинирано само като възможност в чл.90 ал.2 от Закона за висшето образование /ЗВО/. С промените в същия закон, считано от посочената дата, ежегодното утвърждаване на бюджети на основните звена в рамките на общия бюджет се вмени в задължение на академичните съвети. През 2004г. се допълни изискването да се формират бюджети и на филиалите на държавните висши учебни заведения. Правилата за формиране на тези бюджети следваше да се определят с Правилниците за дейността на висшите училища да се определят.

Промените в Закона за висшето образование в сила от 01.01.2017г. поставиха нови изисквания по отношение на финансирането на основните звена и филиалите на държавните висши училища. Едно от тях е условието не по-малко от 75% от приходите от такси за обучение и от средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението да се използват за финансиране на разходи за професионалното направление, по което са постъпили. Императивна е и заложената разпоредба разпределението на посочените средства да се извърши по утвърдена от Академичния съвет методика за определяне приноса на основните звена и филиали за осъществяване на обучението по всяко професионално направление за целите на разпределението на посочените по-горе приходи. [1]

В помощ на държавните висши училища с писма изх.№№ 9104-21/28.02.2017г и 9104-39/02.05.2017г. Министерство на образованието и науката /МОН/ издаде Методически указания, съдържащи минималните изисквания за разработване на методиката.

„Основен компонент в методиката за определяне приноса на основните звена и филиалите е процентът на участие на преподавателите от съответното звено в учебния план по съответното професионално направление. Висшето училище извежда процента на участие като извлича и калкулира от учебните планове на специалностите по всяко професионално направление броя на часовете, които се изпълняват от всяко основно звено и филиал”. [2]

Естествено е всяко висше училище да вземе предвид характерните си различия от останалите продиктувани от нуждите на самото обучение, различия в броя на щатни и хонорувани преподаватели или особености в материалната база.

На първо място спецификите на обучението, които не се виждат директно в учебните планове.

Най-характерната особеност на обучението във висшите училища по изкуства е индивидуалното обучение. Например обучението по специален инструмент се извършва само с участието на един студент и един преподавател. Отделни дисциплини включват участието в същия час и на корепетитор.

В зависимо от специалността не само специфичните от задължителните, но и голяма част от избираемите дисциплини са с индивидуално обучение. Такива са например часовете по задължително пиано, орган, чембало, клавирен съпровод, интерпретация с диригент, педагогическа практика по специален инструмент или пеене, изпълнение на фолклорна, вариететна или джазова музика, съпровод и др. в специалностите от изпълнителско изкуство. Освен индивидуалните часове, по някои от дисциплините се формират групи от по двама студента, като обучението по камерна музика, клавирно дуо, вокални ансамбли, композиция. Други като дирижиране на хор и оркестър от клавиър, и синтезатор са в групи от трима души. В учебният план на специалност „педагогика на обучението по изобразителни изкуства” в АМТИИ-Пловдив в четвърти курс са заложи избираемите дисциплини ”композиция II (на живописиста, графиката или скулптурата)” и „живопис II (графика, скулптура)” с хорариум 90 часа упражнения. Опитът ни показва, че студентите винаги предпочитат тази допълнителна специализация и курса винаги се разделя на три. Т.е. от 90 тези часове стават 270.

Тази своеобразност не може да бъде видяна и извлечена само от учебния план. Участието на корепетиторите, които също имат задължителен норматив в часове за заетост също остава незабележимо в учебния план.

Например: в учебния план е заложи дисциплината „класическо пеене” с 60 часа упражнения. При 5 студента в курса, тези часове са съответно 300 часа заетост на преподавателя и 300 часа заетост на корепетитора. Т.е. срещу 60 часа показани в учебния план, в имаме 600 часа действителна заетост, което няма как да не даде сериозно отражение при определяне приноса на преподавателите от съответното звено. Същото се отнася и за обучението по специален инструмент, пиано, дирижиране. При 30 часа в учебния план и 15 студента, действителното изпълнение е 450 часа при индивидуално обучение, срещу само 30 часа, в случай, че обучението се извършваше групово за всички 15 студента.

В един учебен план са включени задължителни, избираеми и факултативни дисциплини. Автоматичното включване в методиката на часовете от целия учебен план също може да повлияе негативно, тъй като има висока вероятност някои от избираемите или факултативни дисциплини да не се избераат от студентите в конкретна учебна година.

Индивидуалните планове на преподавателите прилагани в Академията и одобрявани в началото на всяка учебна година след обработка на заявените избираеми и факултативни дисциплини, коректно отчитат всички тези особености, като в тях са отбелязани преподаваната дисциплина, специалността, курса на обучение, броя на студентите и разделянето на групи.

Тези съображения свързани със специфичното обучение в областта на изкуствата бяха взети предвид при разработването на методиката на Академията и се стигна до решението приноса на всяко основно звено в изпълнението на учебните планове да се извежда от утвърдените към началото на календарната година индивидуални планове на щатни и хонорувани преподаватели, и корепетитори.

През годината обаче могат да се случат непредвидени събития, които могат да доведат до промени при изпълнение на планираните часове, които да засегнат отделните звена. Коректния подход доведе до клаузата през м. септември на същата година дела на всяко основно звено в изпълнението на учебните планове да се извежда от отчетите за изпълнението на индивидуалните планове и да се извършва корекция на разпределението на приходите от трансфера от държавния бюджет за издръжка на обучението и от таксите за обучение.

На второ място следваше да се отчете друга характерна особеност на нашия малък ВУЗ - наличието на Академичен фолклорен ансамбъл включващ академичен народен хор, народен оркестър и танцьори назначени на трудов договор. Същите участват в учебния процес и имат принос за осъществяване на обучението в две професионални направления, но едновременно с това са ангажирани в национални и международни представителни и финансирани концертни изяви. Решението беше издръжката им да се включи в общоакадемичните разходи, наред с другите административни и обслужващи звена. Тук можем да

отбележим, че към основните звена на Академията – факултетите няма обособени административни или обслужващи звена.

Възникна въпросът можем ли да отделим разходи, които се отнасят изцяло към определено професионално направление? В началото се отчете характерната особеност на материалната база на АМТИИ-Пловдив. Обучението се извършва в седем сгради, шест от които се намират в АИР „Старинен Пловдив”. Във всички сгради се провежда обучение на студенти от трите факултета и най-малко от две професионални направления, а в някои и от четирите професионални направления, за които е акредитирана Академията. След това се взе предвид отново индивидуалното обучение – докато в един кабинет се провежда занятие с един студент и един преподавател, в съседният може да се провежда учебен процес с тридесет студента, а разходите за отопление и осветление са едни и същи. Изводът се наложи сам – всички разходи за издръжка да се отчитат като общоакадемични.

На трето място беше важно как да се разпределят общоакадемичните разходи – между професионални направления или между структурните звена. Посочените по-горе характерни особености на обучението и материалната база изключи възможността общите разходи да се разпределят пропорционално на броя на учащите, или да се избере подхода за разпределението им пропорционално на разходите между структурните звена. Избраният подход беше общо академичните разходи да се разпределят между професионалните направления пропорционално на постъпленията от такси за обучение и трансфер от държавния бюджет преди транспонирането на финансирането по основни структурни звена. Един от основните моменти бе и определянето на обхвата на общоакадемичните разходи.

„В общо академичните разходи се включват: Заплати – ръководство, администрация, библиотека, помощен персонал, технически персонал, щатни състави /танцьори, певици, оркестранти/ и персонал по ПМС 66 на база щатното разписание; Осигуровки за сметка на работодателя върху brutното възнаграждение на същия персонал; Издръжка – ел.Е, горива, ремонти, услуги, данъци и такса смет и др. на база планираните по параграф 10 от Бюджета на Академията; Погашения по договори за финансов лизинг и търговски кредит; Членски внос; Обезщетения за пенсиониране; Държавни и общински данъци и такси; Капиталови разходи планирани за съответната година без тези за сметка на целеви трансфер „[3].

Чрез дефинирането на обхвата им в методиката се гарантира контролът от страна на Академичния съвет чрез одобряването на общо академичните разходи в годишния Бюджет на Академията.

И така се стигна до определянето на минималния процент от постъпленията от държавен трансфер и такси за всяко професионално направление и разпределението им по основни звена. За да се стимулира развитието на всеки от факултетите бе решено минималния процент да се определи на 90%. Следваше да се определи как да се разпределят останалите средства. Кой ще бъде най-реалистичния подход, който да не ошети никой от факултетите и същевременно да подпомогне нуждаещите се от подкрепа.

За целта се дефинира съдържанието на минимално необходимите разходи за издръжка на факултетите: „Минимално необходими разходи за издръжка на факултета включват: brutните заплати и осигурителните вноски за сметка на работодателя на преподавателите и корепетиторите на основен и допълнителен трудов договор, както и възнагражденията и осигурителните вноски за сметка на работодателя на хоноруваните преподаватели” [3].

Като базов показател за допълнителното финансиране се избра сравнението на минималните разходи за издръжка на факултета с полученият резултат след разпределението на средствата, като се визираща правомощия на Академичния съвет да взема окончателни решения за допълнително финансиране при наличие на паричен ресурс.

Новият начин на финансиране ще подтикне основните звена да търсят допълнителни резерви и външни източници за подобряване на качеството на обучение и развитието на академичния състав. Допълнението в методическите указания на МОН, които указват неизразходваните от предходната година средства да се ползват в същото основно звено и намерили отражение в методиката на Академията ще даде подтик за бъдещото развитието на факултетите.

ИЗТОЧНИЦИ

1. Закон за висшето образование
2. Методически указания по разработването на методиката по чл.90, ал.6 от ЗВО / писма изх.№№ 9104-21/28.02.2017г и 9104-39/02.05.2017г. на МОН/
3. Методика за определяне на приноса на основните звена в АМТИИ-Пловдив за осъществяване на обучението по всяко професионално направление за целите на разпределението на получените

приходи от такси за обучение и на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението / приета с решение на Академичния съвет на АМТИИ от 13.10.2017г., протокол № 1/

4. *Thomas Samuel Kuhn. The Structure of Scientific Revolutions.* Chicago: University of Chicago Press, 1962, Кун 2016: *Кун, Т.* Структура на научните революции. София: Издателство Изток – Запад.